

Kodeks karny wykonawczy. Komentarz

Wydanie 7.

Kodeks karny wykonawczy

z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. Nr 90, poz. 557)

Tekst jednolity z dnia 28 lutego 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 523)

(zm.: Dz.U. 2019, poz. 2020, poz. 2070; 2020, poz. 568)

Część ogólna

Rozdział I. Zakres obowiązywania

Literatura: *M. Borski, B. Przywora*, Postępowanie z projektami pilnymi jako przykład szczególnego trybu ustawodawczego w polskim porządku prawnym – próba oceny z perspektywy praktyki parlamentarnej, PS 2016, Nr 4; *T. Bulenda*, O pożytkach płynących dla prawa i polityki penitencjarnej, w: *W. Klaus, D. Woźniakowska-Fajst, P. Wiktorska, K. Buczkowski* (red.), Po co nam kryminologia? Księga jubileuszowa Profesor Ireny Rzeplińskiej, Warszawa 2019; *T. Bulenda, Z. Hołda, A. Rzepliński*, Prawa człowieka a zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie, Arch. Krym. 1992, t. XVIII; *P. Chybalski*, Komentarz do art. 123 Konstytucji RP, w: *M. Safian, L. Bosek* (red.), Konstytucja RP, t. 2, Komentarz do art. 87–243, Warszawa 2016; *L. Falandysz*, Nowe prawo karne: powrót do normalności. Wprowadzenie do: Kodeks karny, postępowania karnego, karny wykonawczy, Warszawa 1997; *E. Gdulewicz*, Konstytucyjny system źródeł prawa, w: *L. Antonowicz, H. Groszyk, M. Sawczuk, W. Skrzydło, T. Bojarski* (red.), 50 lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Polska lat dziewięćdziesiątych. Przemiany państwa i prawa, t. 2, Lublin 1998; *T. Grzegorzczak*, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2006; *tenże*, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008; *W. Gromski*, Kryteria klasyfikacji dyscyplin naukowych. Kilka uwag na przykładzie nauki prawa karnego wykonawczego, w: *T. Kalisz* (red.), Prawo karne wykonawcze w systemie nauk kryminologicznych. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Leszka Boguni, Wrocław 2011; *Z. Hołda*, Zatrzymanie penitencjarne (wybrane zagadnienia), w: *J. Błachut, M. Szewczyk, J. Wójcikiewicz* (red.), Nauka wobec przestępcy. Księga ku czci Profesora Tadeusza Hanauska, Kraków 2001; *T. Kalisz*, Zasady prawa karnego wykonawczego, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. XVII, Wrocław 2005; *I. Kobus, I. Dziugiel*, Zatrzymanie, ujęcie, doprowadzenie, sprowadzenie osoby, Szczytno 2006; *S. Leleental*, Kodeks karny wykonawczy – idea i droga do uchwalenia, w: *S. Leleental* (red.), Kodeks karny wykonawczy. Orzecznictwo Sądu Najwyższego (1970–1995). Wybrane pozycje piśmiennictwa, Łódź 1996; *tenże*, Kodeks karny wykonawczy, przeszłość i teraźniejszość, w: *R. Skarbek, S. Leleental* (red.), Kodeksy karne wykonawcze 1969–1997, Sopot 1998; *tenże*, O przyczynach i skutkach braku stabilności prawa karnego ze szczególnym uwzględnieniem prawa karnego wykonawczego – szkic do historii, w: *W. Cieślak, M. Romańczuk-Grącka* (red.), Między stabilnością a zmiennością prawa karnego. Dylematy ustawodawcy, Olsztyn 2017; *tenże*, Zakres orzekania i wykonywanie kary aresztu wobec sprawców wykroczeń, w: *J. Sawicki, K. Łucarz* (red.), Na styku prawa karnego i prawa o wykroczeniach. Zagadnienia materialnoprawne oraz procesowe, t. I, Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Markowi Bojarskiemu, Wrocław 2016; *K. Liżyńska, A. Płońska*, Zasadność kary aresztu w polskim prawie o wykroczeniach, w: *M. Bojarski, J. Brzezińska, K. Łucarz* (red.), Problemy współczesnego prawa karnego i polityki kryminalnej. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Sienkiewicz, Wrocław 2015; *A. Milanowicz, P. Zakrzewski*, Analiza kwestii intertemporalnych związanych ze stosowaniem instytucji prawa karnego wykonawczego – zarys problemu, Prob. 2018, Nr 4; *L.K. Paprzycki*, Problematyka psychiatryczna w nowej kodyfikacji karnej, Prok. i Pr. 1997, Nr 11; *S. Pikulski, K. Szczechowicz*, Zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie w świetle praw i wolności obywatelskich, Olsztyn 2004; *K. Postulski*, Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, w: Nowa Kodyfikacja Karne. Kodeks karny skarbowy – tytuł II i III, Warszawa 2000; *tenże*, Zakres orzekania sądu w postępowaniu karnym wykonawczym (przegląd postępowań incydentalnych), w: Nowa Kodyfikacja Karne. Kodeks karny wykonawczy. Krótkie komentarze, z. 10, Warszawa 1998; *T. Razowski*, Orzekanie zakazu prowadzenia pojazdów w wyroku łącznym, Prok. i Pr. 2004, Nr 4; *Z. Siwik*, Wykonawcze prawo karne skarbowe, w: *L. Bogunia* (red.), Księga pamiątkowa ku czci Profesora Józefa J. Wąsika, Wrocław 1999; *R. Stefański*, Zatrzymanie według nowego kodeksu postępowania karnego, Prok. i Pr. 1997, Nr 10; *R. Zdybel*, Zatrzymanie osoby w świetle praw i wolności obywatelskich demokratycznego państwa prawnego, PPol. 2006, Nr 3; *M. Zoń*, „Konstytucja” więziennictwa – czy istnieje potrzeba uchwalenia nowego Kodeksu karnego wykonawczego oraz ustawy o Służbie Więziennej?, w: Polski system penitencjarny. Ujęcie integralno-kulturowe, Warszawa 2013.

Wprowadzenie

1 1. Kodeks karny wykonawczy jako podstawowe źródło prawa karnego wykonawczego.

Stanowiąc o zakresie obowiązywania w przedmiocie wykonywania orzeczeń, przepis art. 1 § 1 KKW wskazuje Kodeks jako podstawowe źródło prawa karnego wykonawczego i wyznacza zakres przedmiotowy tej gałęzi prawa. Jedynie w wypadkach, gdy „ustawa stanowi inaczej”, wykonywanie orzeczeń i postępowanie wykonawcze odbywa się według przepisów tej ustawy. Kodeks karny wykonawczy wprost odsyła do **odpowiedniego** stosowania takiej ustawy (art. 1 § 2 KKW) albo taką ustawę wskazuje jako wyłącznie właściwą. W każdym z tych wypadków unormowania takie wynikają z zasad techniki legislacyjnej i, co podkreśla się w piśmiennictwie (por. *Hołda, Postulski*, Komentarz 2005, s. 6–8), są wynikiem świadomej decyzji ustawodawcy. Nie zachodzi potrzeba, aby do Kodeksu karnego wykonawczego wprowadzać przepisy innych ustaw, jeżeli przepisy te mogą mieć zastosowanie do wykonywania orzeczeń w sprawach karnych. Tytułem przykładu można tutaj wskazać przepisy ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) oraz ustawy z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1438 ze zm.), które mają zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym.

Do problematyki wykonywania orzeczeń w sprawach karnych odnoszą się też w różnym zakresie przepisy innych ustaw, w tym zwłaszcza ustawy z 9.4.2010 r. o Służbie Więziennej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1427 ze zm.), ustawy z 28.8.1997 r. o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 2151), ustawy z 22.3.2018 r. o komornikach sądowych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 121 ze zm.), ustawy z 27.7.2001 r. o kuratorach sądowych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 167) oraz ustawy z 12.3.2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.).

Liczne przepisy KKW wskazują też konieczność stosowania wielu innych ustaw, a mianowicie (kolejność według przepisów KKW):

- 1) ustawy z 9.4.2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 389) – art. 12a § 3 KKW;
- 2) ustawy z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.) dotyczące dotacji udzielonych z budżetu państwa – art. 43 § 15 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 3) ustawy z 29.1.2014 r. – Prawo zamówień publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1843); od 1.1.2021 r. – ustawa z 11.9.2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 2019) – art. 43g § 4 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 4) ustawy z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1438 ze zm.) – art. 43s § 1 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 5) ustawy z 8.3.1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.) – art. 56 § 4 KKW;
- 6) ustawy z 25.6.1997 r. o świadku koronnym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1197) – art. 88 § 3 pkt 5, art. 88d, 100 § 2 art. 212a § 5, art. 212ba § 2 KKW;
- 7) ustawy z 27.10.2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 172 ze zm.) – art. 115 § 1a pkt 2 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 8) ustawy z 27.8.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1373 ze zm.) – art. 115 § 1a pkt 3 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 9) ustawy z 28.8.1997 r. o zatrudnieniu osób pozbawionych wolności (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 2151) – art. 125 § 1 KKW;
- 10) ustawy z 5.5.2011 r. o kierujących pojazdami (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 341 ze zm.) – art. 182a § 2 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 11) ustawy z 6.9.2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2140 ze zm.) – art. 182a § 2 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi);
- 12) ustawy z 19.8.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1878) – art. 204 § 3 KKW (bez podania, o jakie przepisy chodzi).

Łatwo zauważyć, że wszystkie z wymienionych ustaw były wielokrotnie nowelizowane, co oczywiście nie sprzyja możliwości prawidłowego ich stosowania, a w szczególności dotyczy to ustaw, w których nie wskazuje się przepisu lub przepisów, które mają być stosowane (pkt 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11 i 12).

Zestawienie wymienionych wyżej ustaw dotyczy stanu prawnego na dzień 10.3.2020 r.

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

§ 1. Wykonywanie orzeczeń w postępowaniu karnym, w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe i w postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz kar porządkowych i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. W postępowaniu wykonawczym w kwestiach nieuregulowanych w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Uwagi ogólne	1	11. Rozstrzygnięcie o kosztach	19
1. Zakres obowiązywania	1	12. Orzekanie o kosztach postępowania w przypadku spraw z postępowania wy- konawczego	20
II. Ratio legis regulacji	2	13. Pouczenie świadka o uprawnieniach i obowiązkach	21
1. Uzasadnienie projektu	2	14. Postanowienie wydane na podstawie KPK	22
III. Katalog kar	3	15. Przepis art. 19 § 1 KKW	23
1. Kary porządkowe	3	16. Odwołanie od orzeczenia zapadłego w pierwszej instancji	24
IV. Środki przymusu przewidziane w KPK	4–5	17. Wznowienie postępowania	25
1. Środki przymusu	4	18. Obrona obligatoryjna	26
2. Zatrzymanie	5	19. Nieretroaktywność prawa	27
V. Kodeks karny wykonawczy a inne ustawy	6–8	20. Pismo powiadamiające skazanego o terminie posiedzenia w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia	28
1. Przestępstwa skarbowe i wykroczenia	6	21. Kasacja	29
2. Odpowiednie stosowanie przepisów KPK	7	22. Rozpoznanie sprawy bez obecności obrońcy skazanego	30
3. Zakres zastosowania przepisów KPK	8	23. Ustalenie stanu zdrowia psychicznego skazanego	31
VI. Orzecznictwo	9–36	24. Pokrzywdzony	32
1. Niewzięcie przez obrońcę udziału w posiedzeniu	9	25. Sąd właściwy do rozpoznania skargi skazanego na decyzję organu postępowania wykonawczego	33
2. Zastępowanie postanowienia sądu pierwszej instancji zarządzeniem prze- sada o przedstawieniu akt sądowi od- woławczemu	10	26. Postępowanie wykonawcze jako etap procesu karnego	34
3. Wstrzymanie wykonania kary	11	27. Właściwość sądu dla zażalenia na od- mowę wyznaczenia obrońcy z urzędu	35
4. Opinia biegłych psychiatrów	12	28. Zmiany organizacji więzień a właści- wość sądu penitencjarnego	36
5. Postępowanie dowodowe	13		
6. Wniosek skazanego o warunkowe zwolnienie	14		
7. Zwrot wydatków	15		
8. Zasada swobodnego przekonania sę- dziowskiego co do wiarygodności dowo- dów	16		
9. Zbędność przeprowadzenia dowodu	17		
10. Niezależność oceny wniosków sądu penitencjarnego	18		

I. Uwagi ogólne

1. Zakres obowiązywania. Przepis art. 1 § 1 KKW, w porównaniu do art. 1 § 1 KKW 1 z 1969 r., rozszerza zakres obowiązywania Kodeksu, włączając do niego wykonywanie orzeczeń w postępowaniu karnym skarbowym oraz kar porządkowych i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności.

Przepis art. 1 § 2 jest dosłownym powtórzeniem przepisu art. 1 § 2 KKW z 1969 r. Rozwiązanie to uznano za trafne głównie ze względu na technikę legislacyjną. Pozwoliło ono uniknąć powtarzania w Kodeksie karnym wykonawczym przepisów procesowych regulujących zagadnienia związane z posiedzeniami sądu i podejmowanymi na nich postanowieniami. W szczególności w postępowaniu wykonawczym znajdują zastosowanie te przepisy Kodeksu postępowania karnego, które regulują czynności procesowe, jak np. zawiadomienia, doręczenia, sprostowania oczywistych pomyłek pisarskich i rachunkowych, obliczania terminów, sporządzania odpisów, przeglądania akt itp. (zob. Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw z 20.12.2001 r., zgłoszonego przez Prezydenta RP, Druk sejmowy Nr 183, Sejm RP IV kadencji, s. 531).

II. *Ratio legis* regulacji

- 2 1. **Uzasadnienie projektu.** Kodeks karny wykonawczy oparty jest na założeniu **kompleksowego ujęcia przepisów o wykonywaniu orzeczeń**. Zgodnie z ogólną regułą zawartą w art. 1 § 1 KKW wykonywanie orzeczeń również w postępowaniu karnym skarbowym odbywa się „według przepisów niniejszego kodeksu, chyba że ustawa stanowi inaczej”.

Projekt rządowy uzupełnia wspomnianą ogólną regułę o kilkanaście autonomicznych przepisów karnoskarbowych, o charakterze dość swoistym. Dotyczą one m.in.:

- 1) zakresu obowiązywania,
- 2) swoistych organów postępowania wykonawczego,
- 3) egzekucji ściągnięcia równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów lub uszczuplonych bądź narażanych na uszczuplenie należności publicznoprawnych,
- 4) zabezpieczenia ściągnięcia równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów lub uszczuplonych bądź narażanych na uszczuplenie należności publicznoprawnych,
- 5) niektórych kwestii związanych ze stosowaniem idealnego zbiegu czynów karalnych,
- 6) modyfikacji dotychczas ustalonej wysokości stawki dziennej,
- 7) odroczenia uiszczenia grzywny lub rozłożenia jej na raty,
- 8) wykonywania orzeczonej kary grzywny przez osobę odpowiedzialną posiłkowo (zamiast osoby skazanej),
- 9) pracy społecznie użytecznej w razie nieściągalności grzywny orzeczonej za wykroczenie skarbowe,
- 10) wykonywania zastępczej kary pozbawienia wolności za wykroczenie skarbowe,
- 11) wykonania na rzecz Skarbu Państwa kar grzywien orzeczonych za wykroczenie skarbowe,
- 12) trybu wykonywania prawomocnych mandatów karnych,
- 13) uchylenia się od wykonywania kary ograniczenia wolności,
- 14) wykonania orzeczenia o ściągnięciu równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów,
- 15) możliwości modyfikacji obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnej w okresie próby,
- 16) skrócenia tzw. rehabilitacji praw w razie stosowania niektórych środków karnych (art. 22 § 2 pkt 5 i 7 KKS).

Te dodatkowe przepisy postępowania wykonawczego zawarte w projekcie rządowym są rzeczywiście konieczne i celowe. Są one konsekwencją odrębności występujących w prawie karnym skarbowym (głównie z uwagi na ustawowy priorytet środków dolegliwości ekonomicznej). Zakres tych przepisów karnoskarbowych, choć niewielki, można uznać w zasadzie za wyczerpujący. Zostały one ujęte w sposób spójny w relacji do wiodących przepisów powszechnych z Kodeksu karnego wykonawczego. W rezultacie treść tych dodatkowych przepisów karnoskarbowych jest częściowo inna niż w obowiązującej ustawie karnej skarbowej. Po odpowiednich uzgodnieniach przyjęto, że lokalizacja tych przepisów w projekcie, a nie w nowym Kodeksie karnym skarbowym, nie powinna budzić wątpliwości.

Struktura i systematyka dodatkowych przepisów karnoskarbowych dotyczących postępowania wykonawczego jest spójna systemowo z Kodeksem karnym wykonawczym. W konsekwencji wyróżniono tutaj dwie podstawowe części, a mianowicie „Część ogólną” (art. 178–181 KKS) i „Część szczególną” (art. 182–191 KKS), które z kolei dzielą się wewnętrznie na rozdziały

(Uzasadnienie projektu rządowego Kodeksu karnego skarbowego, Kodeks karny skarbowy z uzasadnieniem, Katowice 1999, s. 138–139).

III. Katalog kar

1. **Kary porządkowe.** Karami porządkowymi skutkującymi pozbawieniem wolności są: **3**
- 1) **kara pozbawienia wolności do 14 dni**, którą na podstawie art. 49 § 1 PrUPS sąd może ukarać winnego w razie naruszenia powagi, spokoju lub porządku czynności sądowych albo ubliżenia sądowi, innemu organowi państwowemu lub osobom biorącym udział w sprawie;
 - 2) **aresztowanie na czas nieprzekraczający 30 dni**, które zgodnie z art. 287 § 2 KPK może być zastosowane wobec świadka, biegłego, tłumacza lub specjalisty oraz osoby zobowiązanej do wydania przedmiotu w razie uporczywego uchylania się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza lub specjalisty oraz wydania przedmiotu. Postanowienie o aresztowaniu w toku postępowania jurysdykcyjnego wydaje sąd rozpoznający sprawę, a w postępowaniu przygotowawczym – na wniosek prokuratora – sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie. W każdym wypadku na postanowienie sądu przysługuje **zażalenie**. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia o aresztowaniu (art. 290 § 1–3 KPK).

IV. Środki przymusu przewidziane w KPK

1. **Środki przymusu.** Przewidzianym w Kodeksie postępowania karnego środkiem przymusu **4** skutkującym pozbawieniem wolności jest **zatrzymanie**.

Przepis art. 75 § 2 KPK, po zmianie wprowadzonej przez ustawę z 10.1.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 17, poz. 155 ze zm.) przewiduje możliwość zatrzymania i przymusowego sprowadzenia oskarżonego, który pozostając na wolności, nie stawiał się na wezwanie bez usprawiedliwienia. Podejrzanemu i oskarżonemu przysługuje prawo zażalenia na owo zatrzymanie i przymusowe sprowadzenie (por. *T. Grzegorzczak*, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym, s. 250–251).

W postępowaniu karnym czynność, o której mowa w art. 75 § 2 KPK, dokonywana jest przez Policję, a w postępowaniu w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe – również przez Straż Graniczną, Służbę Celno-Skarbową, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne lub Żandarmerię Wojskową (art. 150 § 3 KKS).

Na podstawie art. 244 § 1 KPK Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym.

W postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe czynność, o której mowa w art. 244 § 1 KPK, może być dokonana, oprócz Policji, także przez Straż Graniczną, Służbę Celno-Skarbową, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne lub Żandarmerię Wojskową (art. 150 § 4 KKS).

Na podstawie art. 247 § 1 KPK prokurator może zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzaną lub podejrzanego, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że:

- 1) nie stawia się na wezwanie w celu przeprowadzenia z ich udziałem czynności, o których mowa w art. 313 § 1 lub art. 314, albo badań lub czynności, o których mowa w art. 74 § 2 lub 3;
- 2) mogą w inny bezprawny sposób utrudniać postępowanie.

2. **Zatrzymanie** jako środek przymusu może być stosowane także na podstawie innych **5** przepisów niż zawarte w KPK:

- 1) art. 15 ust. 1 w zw. z art. 14 ust. 1 PoU stanowi, że policjanci, wykonując czynności operacyjno-porządkowe, mają m.in. prawo:
 - a) zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw,

- b) zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy lub zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego,
- c) zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia.

W świetle powołanych przepisów ustawy o Policji **zatrzymanie jest czynnością służbową**. Przepis art. 14 ust. 3 PolU zobowiązuje policjantów w toku wykonywania czynności służbowych do „respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka” (por. uw. do art. 4);

- 2) ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 ze zm.) w art. 40 ust. 1 i 2 przewiduje, że osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem dają powód do zgorzenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób, mogą zostać doprowadzone do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo do miejsca zamieszkania lub pobytu, a w braku izby wytrzeźwień lub placówki – do jednostki Policji.

Zatrzymanie z wyżej wymienionych powodów trwa do czasu wytrzeźwienia, nie dłużej niż 24 godziny.

V. Kodeks karny wykonawczy a inne ustawy

- 6 1. **Przestępstwa skarbowe i wykroczenia.** Wykonywanie orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe odbywa się, co do zasady, według przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, chyba że przepisy Kodeksu karnego skarbowego stanowią inaczej (art. 178 KKS).

Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe uregulowane jest przepisami tytułu III KKS, który obejmuje art. 178–191. Do przepisów tych niniejszy Komentarz nawiązuje w dalszej części.

- 7 2. **Odpowiednie stosowanie przepisów KPK.** Zgodnie z art. 1 § 2 KKW w postępowaniu wykonawczym – w kwestiach nieuregulowanych odmiennie przez przepisy Kodeksu karnego wykonawczego – stosuje się „odpowiednio” przepisy Kodeksu postępowania karnego. „Odpowiednie” stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego nie może być rozumiane jako „identyczne” ich stosowanie. Wynika to z zasadniczo odmiennego charakteru postępowania wykonawczego, które od postępowania przygotowawczego i jurysdykcyjnego różni się tym, że zarówno ogólne zasady procesowe, jak i część przepisów Kodeksu postępowania karnego mają zastosowanie w innym zakresie niż w dwóch pozostałych postępowaniach (Szymanowski, Komentarz, s. 15).

- 8 3. **Zakres zastosowania przepisów KPK.** Zakres, w jakim przepisy Kodeksu postępowania karnego mają zastosowanie w postępowaniu wykonawczym, nie może być jednoznacznie określony. W szczególności nie nadaje się do tego dyrektywa o „odpowiednim” stosowaniu tych przepisów w postępowaniu wykonawczym. Wśród komentatorów Kodeksu zaznaczyła się różnica poglądów w tym przedmiocie. *K. Postulski* przyjmuje, że przepis art. 1 § 2 KKW musi mieć charakter wyjątkowy, gdyż Kodeks karny wykonawczy zawiera samodzielny, niezależny od innych ustaw zbiór zasad, jakie obowiązują w postępowaniu karnym mającym za przedmiot wykonywanie orzeczeń. W tym więc Kodeksie należy szukać odpowiedzi na wszystkie wątpliwości wyłaniające się w toku postępowania wykonawczego, a do Kodeksu postępowania karnego można sięgać tylko wówczas, gdy wątpliwości tych nie można rozstrzygnąć na gruncie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, przy zastosowaniu wszystkich zasad wykładni i reguł logicznego rozumowania (*Hołda, Postulski*, Komentarz, 1998, s. 13; *ciż*, Komentarz, 2005, s. 36). *Z. Świda* twierdzi natomiast, że wykładnia ta zawęża znaczenie przepisu art. 1 § 2 KKW, gdyż odsyła on generalnie do rozwiązań Kodeksu postępowania karnego co do kwestii proceduralnych nieuregulowanych odrębnie w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego (*Szymanowski*, Komentarz, s. 13).

Wydaje się, że ta różnica poglądów ma bardziej charakter werbalny niż merytoryczny. Niezależnie bowiem od tego, który z tych poglądów bardziej zasługuje na akceptację, nie

uzyskamy odpowiedzi na pytanie o zakres stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu wykonawczym. **Dyrektywę o „odpowiednim” stosowaniu tych przepisów trzeba traktować ogólnie, a konkretną sprawę rozpatrywać indywidualnie, uwzględniając przepisy obu kodeksów.**

W ustalaniu zakresu, w jakim przepisy Kodeksu postępowania karnego – przez art. 1 § 2 KKW – mają zastosowanie w postępowaniu wykonawczym, niezwykle ważne znaczenie ma orzecznictwo SN i sądów apelacyjnych.

W piśmiennictwie reprezentowany jest pogląd, że stosowanie przepisów na podstawie formuły ich odpowiedniego stosowania można sprowadzić do trzech grup przypadków:

- 1) stosowanie **wprost** – gdzie właściwe przepisy są recypowane bez żadnej zmiany;
- 2) stosowanie **zmodyfikowane** – gdzie właściwe przepisy są recypowane z pewnymi zmianami;
- 3) **niestosowanie** – gdzie właściwe przepisy nie mogą być stosowane wobec ich bezprzedmiotowości albo sprzeczności (por. *T. Razowski*, Orzekanie, s. 66, oraz powołana tam literatura).

VI. Orzecznictwo

1. Niewzięcie przez obrońcę udziału w posiedzeniu. Niewzięcie przez obrońcę udziału 9
w posiedzeniu, w sytuacji gdy nie zapadło orzeczenie, o którym mowa w art. 22 § 1 zd. 2 KKW, stanowiło bezwzględną przesłankę uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (art. 439 § 1 pkt 6 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW; post. SA w Łodzi z 18.12.1998 r., II AKz 1141/98, KZS 2012, Nr 3A, poz. 85).

**2. Zastępowanie postanowienia sądu pierwszej instancji zarządzeniem prezesa sądu 10
o przedstawieniu akt sądowi odwoławczemu.** Nie jest prawidłowe zastępowanie postanowienia sądu pierwszej instancji, zapadłego po zapoznaniu się z zażaleniem na decyzję tego sądu, zarządzeniem prezesa sądu (przewodniczącego wydziału) o przedstawieniu akt sądowi odwoławczemu. Ta praktyka, oparta na błędnym poglądzie komentatorów Kodeksu karnego wykonawczego, sprowadza się do zaświadczenia przez prezesa, że inny sędzia (jako jednoosobowy skład sądu) bądź sędziowie (w składzie kolegiałnym) uznali, że nie uwzględniają zażalenia w pierwszej instancji, co wymownie ukazuje jej nietrafność. Warto przypomnieć obszerną praktykę wielu sądów dotyczącą dawnego art. 412 § 2 KPK z 1969 r. (obecnie art. 463 § 1 KPK) i liczyć, że znajdzie ona uznanie także w sprawach z Kodeksu karnego wykonawczego (post. SA w Krakowie z 20.1.1999 r., II AKz 216/98, KZS 1999, Nr 2, poz. 31).

3. Wstrzymanie wykonania kary. Możliwość wstrzymania wykonania kary jest odstępstwem 11
od zasady wykonalności orzeczeń prawomocnych (art. 9 § 1 KKW), przewidzianą wyjątkowo (art. 49 § 1, art. 151 § 1, art. 154 § 1, art. 162 § 2 KKW). W postępowaniu wykonawczym nie ma więc zastosowania przepis art. 462 § 1 KPK, dopuszczający możliwość wstrzymania wykonania zaskarżonego postanowienia już przez sąd pierwszej instancji (post. SA w Krakowie z 28.1.1999 r., II AKz 1/99, KZS 1999, Nr 2, poz. 32).

4. Opinia biegłych psychiatrów powinna być wydana przez co najmniej dwóch biegłych 12
psychiatrów, także gdy stanowi dowód w postępowaniu wykonawczym, a to co do zdolności oskarżonego odbywania kary pozbawienia wolności (art. 202 § 1 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW). Nie jest to bowiem diagnoza osobowości oskarżonego sporządzana dla dobrania odpowiednich metod oddziaływania penitencjarnego (art. 83 § 1 KKW; post. SA w Krakowie z 28.1.1999 r., II AKz 1/99, KZS 1999, Nr 2, poz. 32).

5. Postępowanie dowodowe. Kodeks karny wykonawczy nie zawiera odrębnych przepisów 13
dotyczących postępowania dowodowego, a więc w tym zakresie odpowiednie zastosowanie, po myśli przepisu art. 1 § 2 KKW, powinny mieć zasady wynikające z Kodeksu postępowania karnego. Co za tym idzie, o stanie zdrowia psychicznego skazanego, tzn. czy jest on chory psychicznie i pod jak ciężką postacią (czy niemożliwe jest jego leczenie w warunkach więziennej służby zdrowia), powinni – zgodnie z art. 202 § 1 KPK – wypowiedzieć się w opinii dwaj biegli lekarze psychiatrzy. Wspomniany wyżej przepis, z uwagi na swoje ogólne sformułowanie „**stan zdrowia psychicznego**”, nie odnosi się jedynie do określania stanu poczytalności osoby badanej i nie może być wykorzystywany tylko w postępowaniu przygotowawczym i jurysdykcyjnym, jeśli

uwzględnić treść art. 1 § 2 KKW. Co do stwierdzenia innych schorzeń wynikających z art. 150 § 1 KKW miarodajne mogą być depozycje z zaświadczeń lekarskich czy orzeczeń komisji lekarskich, aczkolwiek na wypadek wątpliwości nie jest wykluczona możliwość posiłkowania się opiniami lekarskimi różnych specjalności czy ekspertyzami instytutów (post. SA w Katowicach z 9.6.1999 r., II AKz 34/99, KZS 1999, Nr 6–7, poz. 98).

- 14 6. Wniosek skazanego o warunkowe zwolnienie.** Ustawodawca w art. 161 § 3 KKW stwierdził, że wniosku skazanego lub jego obrońcy, złożonego przed upływem terminów określonych w art. 77 § 2 lub art. 78 KK lub przed upływem 3 miesięcy od dnia wydania postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia, nie rozpoznaje się aż do upływu tego terminu lub okresu. W jakiej formie ma owo nierozpoznawanie następować, ustawodawca nie określił. O ile jednak w materii tej zapadnie postanowienie, co do zasady zaskarżalne, uznać trzeba, że toczy się postępowanie przed sądem, do którego zastosowanie mają przepisy art. 8 § 2 KKW. Wydaje się, że możliwe byłoby także zarządzenie np. przewodniczącego wydziału czy upoważnionego sędziego (*arg. ex art. 93 § 2 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW*), poinformowanie skazanego o tym, że nie upłynęły terminy wskazane w art. 161 § 3 KKW i w związku z tym sprawa nie będzie rozpoznawana do ich upływu. W takim przypadku nie byłoby podstaw do wniosku, że doszło już do wszczęcia postępowania przed sądem. W tym jednak wypadku skazany kwestionujący prawidłowość przedstawionych terminów mógłby domagać się rozstrzygnięcia tej kwestii w drodze postanowienia podlegającego kontroli instancyjnej (post. SA w Gdańsku z 11.8.1999 r., II AKz 687/99, OSA 2002, Nr 3, poz. 28).
- 15 7. Zwrot wydatków.** Skazany powinien zwrócić Skarbowi Państwa wydatki wyłożone (tymczasowo) na postępowanie incydentalne w stadium wykonawczym, jeśli nie są one objęte zwolnieniem ustawowym (art. 618 § 1 pkt 6 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW; post. SA w Krakowie z 29.9.1999 r., II AKz 431/99, KZS 2012, Nr 3A, poz. 685).
- 16 8. Zasada swobodnego przekonania sędziowskiego co do wiarygodności dowodów.** Zasadę swobodnego przekonania sędziowskiego co do wiarygodności dowodów stosuje się również w postępowaniu wykonawczym. Przekonanie to zostaje pod ochroną, jeśli zostało powzięte w wyniku prawidłowego rozumowania (art. 7 KPK). Dla skuteczności zażalenia niezbędne jest więc wykazanie wad tego rozumowania (niekompletność przesłanek, błędy logiczne itd.). Nie może osiągnąć skutku zażalenie, które nie czyni, a jedynie przedstawia polemiczne wersje zdarzeń czy rozumowanie odmienne, oparte na innym systemie wartości. Gdyby nie chronić owego przekonania, a dokonywać oceny przedstawionych treści w oderwaniu od zaskarżonego orzeczenia, niweczyłoby się znaczenie orzekania w pierwszej instancji, a osądzenie sprawy sprowadzałoby się do treści orzeczenia zapadającego w instancji odwoławczej (post. SA w Krakowie z 27.6.2000 r., II AKz 208/00, KZS 2000, Nr 7–8, poz. 46).
- 17 9. Zbędność przeprowadzenia dowodu.** Skoro w postępowaniu wykonawczym obowiązują zwykle zasady dopuszczania dowodów, to zbędne jest przeprowadzanie dowodu, z którego miałyby wynikać okoliczności uznane za udowodnione, jak np. trudna sytuacja rodziny skazanego, którą skazany zamierza wykazać wywiadem kuratora; byłby to dowód zbędny (art. 170 § 1 pkt 2 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW; post. SA w Krakowie z 27.12.2000 r., II AKz 473/00, KZS 2012, Nr 3A, poz. 106).
- 18 10. Niezależność oceny wniosków sądu penitencjarnego.** Sąd penitencjarny nie jest związany stanowiskiem administracji zakładu karnego i mimo że ocenia postawione przez nią wnioski, samodzielnie określa prognozę kryminologiczno-społeczną o skazanym (post. SA w Katowicach z 4.1.2001 r., II AKz 185/00, Biul. Orz. SA w Katowicach 2000, Nr 4, s. 13).
- 19 11. Rozstrzygnięcie o kosztach.** Rozstrzygając o kosztach sądowych (opłacie i wydatkach poniesionych przez Skarb Państwa) w ramach postępowania incydentalnego, którego podstawa prawna i zasady procesowe są określone w Kodeksie karnym wykonawczym, sąd odnosi te zasady również do rozstrzygnięcia o kosztach. Oznacza to, że w takim wypadku postanowienie w przedmiocie kosztów sąd wydaje w składzie przewidzianym w art. 20 § 1 KKW, a nie w art. 30 § 1 KPK (post. SA w Lublinie z 21.3.2001 r., II AKz 88/01, OSA 2001, Nr 11, poz. 84).
- 20 12. Orzekanie o kosztach postępowania w przypadku spraw z postępowania wykonawczego.** Powinność orzekania, kto ponosi koszty postępowania (art. 626 § 1 KPK), odnosi się także

do spraw z postępowania wykonawczego (art. 1 § 2 KKW; post. SA w Krakowie z 10.4.2001 r., II AKz 98/01, KZS 2001, Nr 4, poz. 34).

13. Pouczenie świadka o uprawnieniach i obowiązkach. Uruchomienie w postępowaniu karnym wykonawczym swego rodzaju postępowania dowodowego implikuje stosowanie odpowiednich norm procesowych kształtujących sposób i zasady przeprowadzania dowodów. W tym zaś kontekście zupełnie zasadniczego znaczenia nabierają kwestie związane z pouczeniem świadka o przysługujących uprawnieniach (w tym wypadku związanych ze statusem osoby najbliższej), jak również ciążących na nim obowiązkach – np. zeznawania prawdy pod rygorem odpowiedzialności (post. SN z 14.5.2001 r., III KKN 614/98, KZS 2012, Nr 3A, poz. 107).

14. Postanowienie wydane na podstawie KPK. Na postanowienie wydane wprawdzie w postępowaniu wykonawczym, ale na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego (w zw. z art. 1 § 2 KKW), zażalenie przysługuje tylko wtedy, gdy wymieniony Kodeks to przewiduje (post. SA w Lublinie z 29.8.2001 r., II AKz 395/01, OSA 2001, Nr 12, poz. 98 – część II tezy).

15. Przepis art. 19 § 1 KKW. Zapisu art. 19 § 1 *in principio* KKW („Sąd orzeka”) w żadnym razie nie należy rozumieć jako zobowiązania sądu do jednoczesnego wszczęcia postępowania na wniosek stron i z urzędu, często bowiem jest to bezprzedmiotowe albo wręcz niedopuszczalne z punktu widzenia elementarnych gwarancji prawidłowego orzekania. Tak się dzieje w przypadku, gdy w wyniku postępowania incydentalnego wszczętego z urzędu zapaść może rozstrzygnięcie mające charakter prejudycjalny w stosunku do przedmiotu postępowania wywołanego żądaniem uprawnionego podmiotu i odwrotnie (post. SA w Lublinie z 19.9.2001 r., II AKz 445/01, OSA 2001, Nr 12, poz. 97).

16. Odwołanie od orzeczenia zapadłego w pierwszej instancji nie może polegać na ponownym przedstawieniu faktów i motywów rozważonych już przez sąd pierwszej instancji, bo w takim razie nie byłoby to orzekanie w przedmiocie odwołania, a ponowne rozpoznawanie sprawy przez inny sąd, kolejna próba uzyskania orzeczenia pożądanej treści. Kontrola odwoławcza polega na sprawdzeniu trafności ustaleń faktycznych i wniosków z nich wyprowadzonych, poprawności stosowania przepisów proceduralnych i prawnomaterialnych oraz adekwatności (słuszności) stosowanych środków (art. 438 pkt 1–4 KPK), tak samo w postępowaniu wykonawczym (art. 1 § 2 KKW). Bez wskazania przez strony, dlaczego uważają orzeczenie zapadłe w pierwszej instancji za niesłuszne, nie wiadomo, jakie kwestie miałby oceniać sąd odwoławczy (post. SA w Krakowie z 28.12.2001 r., II AKz 505/01, OSA 2002, Nr 9, poz. 72).

17. Wznowienie postępowania w sprawie, w której podstawą rozstrzygnięcia były przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, może mieć miejsce tylko w przypadkach wskazanych w art. 540 § 1 pkt 1 oraz § 2 i 3 KPK (post. SA w Lublinie z 21.8.2002 r., II AKO 154/02, OSA 2003, Nr 2, poz. 15).

18. Obrona obligatoryjna. Obligatoryjna obrona zachodzi w postępowaniu wykonawczym w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności w sytuacji określonej w art. 8 § 2 pkt 2 KKW. Jeśli zaś skazany nie ma obrońcy z wyboru, prezes sądu powinien wyznaczyć mu obrońcę z urzędu na podstawie określonej art. 81 KPK (post. SN z 19.9.2002 r., IV KK 276/02, Legalis).

19. Nieretroaktywność prawa stosuje się w oznaczaniu kary, ale nie w wykonywaniu kar już oznaczonych (uchw. SN z 11.1.1999 r., I KZP 15/98, OSN 1999, Nr 1–2, poz. 1; post. SA w Krakowie z 28.10.2002 r., II AKz 454/02, KZS 2002, Nr 10, poz. 58).

20. Pismo powiadamiające skazanego o terminie posiedzenia w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia nie jest pismem wysyłanym po raz pierwszy po prawomocnym zakończeniu postępowania, ponieważ mimo prawomocności postanowienia o warunkowym zwolnieniu postępowanie wykonawcze bynajmniej nie jest prawomocnie ukończone. Przeciwnie, toczy się ono, gdy wykonuje się czynności dozoru kuratora nad skazanym bądź inne uregulowane w ustawie. Użyte w art. 139 § 3 KPK [brzmienie pierwotne] określenie „postępowanie” dotyczy też postępowania wykonawczego, a to przez odpowiednie stosowanie tego przepisu w stadium

wykonawczym postępowania (tak post. SA w Krakowie z 14.11.2002 r., II AKz 505/02, KZS 2002, Nr 11, poz. 16).

- 29** 21. **Kasacja.** Z uwagi na treść art. 1 § 2 KKW oraz podstawy kasacji określone w art. 523 § 1 KPK niedopuszczalne jest zaskarżenie kasacją prawomocnych postanowień sądu wydawanych w postępowaniu wykonawczym w zakresie, w jakim podlegają one korygowaniu w trybie przewidzianym w art. 24 § 1 KKW (post. SN z 5.2.2003 r., V KK 241/02, OSNK 2003, Nr 5–6, poz. 49, z głosz częściowo aprobującą *K. Postulskiego*, PS 2004, Nr 2, s. 159–164).
- 30** 22. **Rozpoznanie sprawy bez obecności obrońcy skazanego.** Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę bez obecności obrońcy skazanego, choć była ona obligatoryjna (art. 8 § 2 pkt 2 KKW), bo skazany w głównym postępowaniu był badany psychiatrycznie, a potem leczył się psychiatrycznie. Naruszenie tego powoduje konieczność uchylecia zaskarżonego postanowienia (art. 439 § 1 pkt 6 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW; post. SA w Krakowie z 16.4.2003 r., II AKz 118/03, KZS 2012, Nr 3A, poz. 55).
- 31** 23. **Ustalenie stanu zdrowia psychicznego skazanego.** Skoro skazany ubiega się o przerwę w karze z powodu choroby psychicznej, to ustalenie stanu jego zdrowia psychicznego powinno nastąpić na podstawie opinii dwóch biegłych psychiatrów, identycznie jak w stadium rozpoznawczym (art. 202 § 1 KPK). Kodeks karny wykonawczy nie reguluje tego przedmiotu odmiennie (*arg. ex art. 1 § 2 KKW*), a przepis art. 83 § 1 KKW, na którym oparto pogląd, że badania może dokonać jeden psychiatra (por. *Hołda, Postulski*, Komentarz, 1998, s. 242; *L.K. Paprzycki*, Problematyka, s. 338), dotyczy wyłącznie badań w celach penitencjarnych (zob. post. SA z 28.1.1999 r., II AKz 1/98, KZS 1999, Nr 2, poz. 33; zob. też *Hołda, Postulski*, Komentarz, s. 328, 329; *K. Postulski*, Zakres orzekania sądu w postępowaniu karnym wykonawczym, s. 154; uchw. SN z 10.6.1997 r., VII KZP 17/77, OSNKW 1977, Nr 7–8, poz. 73; post. SA w Krakowie z 19.1.2005 r., II AKz 859/04, KZS 2005, Nr 1, poz. 25).
- 32** 24. **Pokrzywdzony** (jego pełnomocnik) nie jest podmiotem uprawnionym do wystąpienia z zażaleniem na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania kary warunkowo zawieszonej, wobec czego prawidłową reakcją na powyższe powinna być odmowa przyjęcia złożonego środka odwoławczego, w myśl regulacji art. 429 § 1 KPK w zw. z art. 1 § 2 KKW, jako wniesionego przez osobę nieupoważnioną (post. SA w Katowicach z 9.5.2012 r., II AKz 426/12, KZS 2012, Nr 7–8, poz. 124).
- 33** 25. **Sąd właściwy do rozpoznania skargi skazanego na decyzję organu postępowania wykonawczego.** Sądem właściwym do rozpoznania skargi skazanego na decyzję organu postępowania wykonawczego jest – zgodnie z art. 3 § 2 KKW – sąd, w którego okręgu przebywał skazany w chwili wydania zaskarżonej decyzji, tj. w chwili, gdy realna stała się możliwość wszczęcia postępowania skargowego uregulowanego w art. 7 § 1–5 KKW (post. SA we Wrocławiu z 1.6.2012 r., II AKo 108/12, KZS 2012, Nr 9, poz. 80).
- 34** 26. **Postępowanie wykonawcze jako etap procesu karnego.** Postępowanie wykonawcze jest jednym z etapów procesu karnego, a zgodnie z treścią art. 1 § 2 KKW w kwestiach nieuregulowanych w Kodeksie karnym wykonawczym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Brak zatem racjonalnych podstaw do zamykania drogi do dochodzenia roszczeń przed sądem karnym z tytułu niewątpliwie niesłusznego zatrzymania, które miało miejsce w postępowaniu wykonawczym (wyr. SA w Krakowie z 25.10.2012 r., II AKa 365/12, KZS 2013, Nr 1, poz. 98).
- 35** 27. **Właściwość sądu dla zażalenia na odmowę wyznaczenia obrońcy z urzędu.** Zgodnie z art. 81 § 1a KPK na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy – zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu wykonawczym (art. 1 § 2 KKW) – post. SA w Krakowie z 8.9.2016 r. (II AKz 733/16, KZS 2016, Nr 9, poz. 53).
- Notka SA:** Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku skazanego MK o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu w sprawie o warunkowe przedterminowe zwolnienie, podając w uzasadnieniu, że skazany w żaden sposób nie wykazał, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony. Zażalenie

skazanego nadesłał Sądowi Apelacyjnemu wbrew swej właściwości. Przekazano je na powrót Sądowi Okręgowemu).

28. **Zmiany organizacji więzień a właściwość sądu penitencjarnego.** Zmiany funkcjonalne 36 w zakresie jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, związane także z podległością poszczególnych jej oddziałów, nie determinują zmiany właściwości sądu penitencjarnego. Miejsce pobytu skazanego wyznaczające właściwość sądu penitencjarnego („w którego okręgu skazany przebywa” – art. 3 § 2 KKW), oznacza rzeczywiste miejsce jego pobytu (post. SA w Szczecinie z 6.6.2018 r., II AKO 56/18, KZS 2019, Nr 5, poz. 70).

Notka SA: To nawet jest jedyna z gwarancji niezależności sądów, że ich właściwość nie ulega regulacjom administracyjnym.

Rozdział II. Organy postępowania wykonawczego

Literatura: *L. Bogunia*, Kurator jako organ prawa karnego wykonawczego, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. III, Wrocław 1998; *tenże*, Organy sądowe orzekające w postępowaniu wykonawczym, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. VI, Wrocław 2000; *R. Godyla*, Dyrektor zakładu karnego jako organ postępowania wykonawczego, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. IV, Wrocław 1999; *K. Jędrzejak*, Kierowanie więzieniem jako instytucją totalną, w: *W. Ambrozik, P. Stępiak* (red.), Problemy organizacji i zarządzania więzieniem. Materiały II Krajowego Sympozjum Penitencjarnego. Kalisz (5–7.11.1998 r.), Poznań–Kalisz–Warszawa 1999; *T. Kalisz*, Organy postępowania wykonawczego, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. XXV, Wrocław 2009; *tenże*, Rola sądu w prawie wykonawczym. Uwagi na tle zmian w zakresie właściwości i zasad orzekania w toku postępowania wykonawczego, w: *A. Kwieciński* (red.), Zmiany w prawie karnym wykonawczym w latach 2009–2014, Warszawa 2014; *J. Korecki*, Opolska koncepcja usprawnienia wewnętrznej struktury i funkcjonowania dużych zakładów karnych przez wyodrębnienie tzw. oddziałów wewnętrznych, w: *W. Ambrozik, P. Stępiak* (red.), Problemy organizacji i zarządzania więzieniem. Materiały II Krajowego Sympozjum Penitencjarnego. Kalisz (5–7.11.1998 r.), Poznań–Kalisz–Warszawa 1999; *Z. Lasocik*, Służba więzienna – portret własny na tle systemu penitencjarnego, w: *A. Rzepliński, J. Rzeplińska, M. Nietaczna, P. Wiktorska* (red.), Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Szymanowskiego, Warszawa 2013; *A. Murzynowski*, Udział organów sądowych w wykonywaniu kary pozbawienia wolności, SI 1998 – tom specjalny wydany dla uczczenia pracy naukowej Igora Andrejewa; *K. Nowicki*, Właściwość miejscowa sądu penitencjarnego, Prok. i Pr. 2015, Nr 6; *P. Pałaszewski*, Zatrzymanie penitencjarne jako zadanie Policji w postępowaniu karnym wykonawczym, w: *L. Bogunia* (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. XXVI, Wrocław 2010; *M. Płatek*, Istota i znaczenie Europejskich Reguł Więziennych (ERW-2006) z perspektywy pracy funkcjonariuszy więziennych, w: *A. Rzepliński, J. Rzeplińska, M. Nietaczna, P. Wiktorska* (red.), Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Szymanowskiego, Warszawa 2013; *R. Poklek*, Motywacja zawodowa personelu więziennego, PWP 2011, Nr 70; *K.A. Politowicz*, Rola urzędu skarbowego w wykonaniu środka karnego przepadku należności pieniężnej, Prob. 2012, Nr IV; *M. Porowski*, Administracja penitencjarna – zasady organizacji i kierowania, SKKP 1979, t. 9; *tenże*, Funkcje administracji penitencjarnej, w: *B. Hołyst* (red.), Problemy współczesnej penitencjarystyki w Polsce, Warszawa 1984; *K. Postulski*, Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, w: Nowa Kodyfikacja Karno. Kodeks karny skarbowy. Komentarz do tytułu II i III, Warszawa 2000; *tenże*, Udział prokuratora w postępowaniu wykonawczym po ostatnich zmianach Kodeksu karnego wykonawczego, Prok. i Pr. 2018, Nr 5; *tenże*, Właściwość sądu w postępowaniu karnym wykonawczym, Prok. i Pr. 2010, Nr 5; *tenże*, Zmiany dotyczące właściwości sądu w postępowaniu karnym wykonawczym obowiązujące od dnia 1 lipca 2015 r., Prok. i Pr. 2015, Nr 9; *T. Przetawski*, Akty stosowania prawa na przykładzie działalności Służby Więziennej, Pal. 2015, Nr 9–10; *tenże*, Polecenie jako prawna forma działalności służby więziennej, w: *A. Rzepliński, J. Rzeplińska, M. Nietaczna, P. Wiktorska* (red.), Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Szymanowskiego, Warszawa 2013; *tenże*, Służba więzienna – zakres pojęcia i formy działania, w: *M. Porowski, M. Tygielski* (red.), Profesor Stanisław Walczak – promotor reform więziennictwa polskiego w latach 1957–1969, Legnica 2012; *tenże*, Służba więzienna w Polsce. Administracja i podstawy działania, Warszawa 2012; *tenże*, Ustrój administracji Służby Więziennej w polskim prawie, PWP 2010, Nr 67–68; *A.R. Światłowski*, Postępowanie wykonawcze w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, w: *G. Bogdan, A. Nita, Z. Radzikowska, A.R. Światłowski*, Kodeks

karny skarbowy z komentarzem, Gdańsk 2000; Z. Świda-Łagiewska, Sądownictwo penitencjarne jako instytucja procesowa, Warszawa 1974; J. Zagórski, Komisja penitencjarna. Stan i węzłowe problemy polskiego więziennictwa. Część III, Biul. RPO 1998, Nr 34; *tenże*, Organizacja pracy i zadania sądowych kuratorów dla dorosłych, w: J. Zagórski (red.), Wykonywanie środków probacji i readaptacji skazanych w Polsce, Warszawa 2008; J. Zgoliński, Właściwość sądu w postępowaniu klauzulowym – uwagi na kanwie art. 3 § 1 k.k.w., IN 2013, Nr 1; E. Żytyńska-Chwast, Kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej w świetle proponowanych zmian projektu ustawy z 2015 r. o zmianie ustawy o kuratorach sądowych, Prob. 2015, Nr 2.

Wprowadzenie

- 1 1. **Organy postępowania wykonawczego.** Z uwagi na to, że Kodeks karny wykonawczy (podobnie jak jego poprzednik z 1969 r.) wprowadził znaczną liczbę organów postępowania wykonawczego o różnym charakterze i różnym zakresie właściwości, nie jest możliwe przyjęcie ogólnej definicji tych organów. Każdy z organów wymienionych w art. 2 KKW odgrywa w postępowaniu wykonawczym określoną rolę. Rola ta związana jest z rodzajem kar i innych środków prawnokarnej reakcji na przestępstwo lub czyn zabroniony, do których wykonywania lub współdziałania w ich wykonywaniu dany organ jest powołany lub wyłącznie właściwy. Ogół organów postępowania wykonawczego można podzielić, w ślad za propozycją zgłoszoną w piśmiennictwie (por. Z. Świda-Łagiewska, Sądownictwo penitencjarne, s. 10), na cztery grupy:
- 1) organy sądowe orzekające w postępowaniach incydentalnych w toku wykonywania kary lub innego środka;
 - 2) organy nadzorujące wykonywanie kary lub innego środka;
 - 3) organy sądowe i pozasądowe wykonujące bezpośrednio orzeczenia;
 - 4) organy pozasądowe współdziałające w wykonywaniu orzeczeń, mające poza tym swój odrębny zakres pracy.

Ścisłe rozgraniczenie kompetencji pomiędzy poszczególnymi organami postępowania wykonawczego nie jest w pełni możliwe, m.in. z uwagi na to, że określone decyzje w ramach niektórych postępowań incydentalnych mogą być podejmowane nie tylko przez jeden z tych organów, lecz także przez inny organ (np. wnioskowanie o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności).

Na podstawie analizy ogółu przepisów Kodeksu oraz innych ustaw przedstawiono pełny zestaw uprawnień i obowiązków ogółu organów postępowania wykonawczego, co ma istotne znaczenie poznawcze i jest adresowane przede wszystkim do studiujących prawo karne wykonawcze.

Art. 2. [Organy wykonujące orzeczenia]

Organami postępowania wykonawczego są:

- 1) sąd pierwszej instancji lub inny sąd równorzędny;
- 2) sąd penitencjarny;
- 2a) referendarz sądowy;
- 3) prezes sądu lub upoważniony sędzia;
- 4) sędzia penitencjarny;
- 5) dyrektor zakładu karnego, aresztu śledczego, a także dyrektor okręgowy i Dyrektor Generalny Służby Więziennej albo osoba kierująca innym zakładem przewidzianym w przepisach prawa karnego wykonawczego oraz komisja penitencjarna;
- 6) sądowy kurator zawodowy oraz kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej;
- 7) sądowy lub administracyjny organ egzekucyjny;
- 8) naczelnik urzędu skarbowego;
- 9) odpowiedni terenowy organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego;
- 10) inny organ uprawniony przez ustawę do wykonywania orzeczeń.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Uwagi ogólne	1	III. Zakres kompetencji organów wykonawczych	5
1. Uzasadnienie projektu	1	1. Zakresy kompetencji	5
II. Organy postępowania wykonawczego	2–4	IV. Opłaty	6
1. Organ celny	2	1. Opłaty w sprawach karnych	6
2. Organy pozasądowe	3		
3. Nowela z 24.7.2003 r.	4		

I. Uwagi ogólne

1. **Uzasadnienie projektu.** W przeciwieństwie do Kodeksu karnego wykonawczego z 1969 r. **1** obecny Kodeks nie zaliczył do organów postępowania wykonawczego prokuratora (pozostawiono mu jedynie status strony w postępowaniu przed sądem) oraz uspołecznionego zakładu pracy. Wśród organów postępowania wykonawczego znalazł się natomiast nowy organ, a mianowicie **sądowy kurator zawodowy**. Należy wreszcie zaznaczyć, że zamiast ogólnego określenia „administracja zakładu karnego, aresztu śledczego lub innego zakładu przewidzianego w przepisach prawa karnego” (art. 2 pkt 6 KKW z 1969 r.) Kodeks karny wykonawczy przyjmuje, że organami postępowania wykonawczego są: dyrektor zakładu karnego, aresztu śledczego, a także dyrektorzy okręgowi i Dyrektor Generalny Służby Więziennej albo osoba kierująca innym zakładem (np. dyrektor zakładu leczniczego, w którym wykonywane są lecznicze środki zabezpieczające) oraz komisja penitencyjna (zakładu karnego lub aresztu śledczego). Ta ostatnia zmiana ma znaczenie nie tylko formalne. Kodeks przyznaje skazanemu prawo zaskarżenia do sądu decyzji organu wymienionego w art. 2 pkt 3–6 i 10 z powodu jej niezgodności z prawem (art. 7 § 1 KKW).

Status organu postępowania wykonawczego uzyskał w Kodeksie karnym wykonawczym odpowiedni terenowy organ administracji rządowej lub samorządu terytorialnego (UProjKKW 1997, s. 532).

II. Organy postępowania wykonawczego

1. **Organ celny.** Przepis art. 179 § 1 KKS zalicza naczelnika urzędu skarbowego **2** do organów postępowania wykonawczego w zakresie wykonywania orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe. Ten karnoskarbowy przepis stanowi niezbędne uzupełnienie ogólnego przepisu Kodeksu karnego wykonawczego (art. 2 i 7 KKW).

2. **Organy pozasądowe.** Wprowadzone w stosunku do Kodeksu karnego wykonawczego **3** z 1969 r. zmiany dotyczą pozasądowych organów postępowania wykonawczego. Organy sądowe, a więc: sąd pierwszej instancji, sąd penitencyjny, prezes sądu lub upoważniony sędzia oraz sędzia penitencyjny, jak w KKW z 1969 r., tak i w obecnym Kodeksie zachowują, co do zasady, ten sam zakres uprawnień i obowiązków w kwestii wykonywania orzeczeń.

Na podstawie ustawy z 24.7.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 142, poz. 1380), która weszła w życie 1.9.2003 r., w związku z przeniesieniem do Kodeksu karnego wykonawczego licznych przepisów z regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności oraz regulaminu wykonywania tymczasowego aresztowania, znacznie zwiększyła się liczba ustawowo określonych uprawnień i obowiązków dyrektora zakładu karnego i dyrektora aresztu śledczego.

3. **Nowela z 24.7.2003 r.** Zmiana tzw. główki art. 2 KKW przez ustawę wymienioną w Nb **3** **4** polega na zastąpieniu wyrazów „Organami wykonującymi orzeczenia są:” obecnym tekstem. Sejmowa Podkomisja Nadzwyczajna do rozpatrzenia projektu nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego uznała, że potrzeba wprowadzenia tej zmiany zachodzi ze względu na to, że nie wszystkie z organów wymienionych w komentowanym artykule „wykonują orzeczenia”, oraz z uwagi na przyznane skazanemu prawo składania wniosków, skarg i próśb do tych tylko organów (art. 6 § 2 KKW).

Nie można wobec tego podzielić stanowiska Departamentu Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń uzgodnionego z Departamentem Legislacyjno-Prawnym Ministerstwa Sprawiedliwo-

ści, wyrażonego w piśmie z 21.7.2004 r. adresowanym do Prezesów Sądów Apelacyjnych: „Zastąpienie od 1.9.2003 r. w art. 2 KKW w zdaniu wstępnym wyrazów «Organami wykonującymi orzeczenia są:» wyrazami «Organami postępowania wykonawczego są:» nie zmienia dotychczasowej wykładni terminu «organy wykonujące orzeczenia», eliminuje tylko mogącą powstać na tym tle na gruncie poprzedniego brzmienia tego przepisu oraz tytułu Rozdziału II Kodeksu karnego wykonawczego wątpliwość, skoro poświęcona organom postępowania wykonawczego w Kodeksie karnym wykonawczym autonomiczna jednostka redakcyjna, nie definiując tych organów, wprowadza nowy termin «organy wykonujące orzeczenia»”.

Skoro przepis art. 6 § 2 KKW daje skazanemu możliwość **składania wniosków, skarg i prośb do „organów wykonujących orzeczenia”**, oznacza to, że możliwość ta nie może dotyczyć wszystkich organów, o których stanowi art. 2 KKW. Organem takim nie jest w szczególności sędzia penitencjarny. Dlatego też, zgodnie z art. 33 § 2 KKW, organ ten jedynie bada wnioski, skargi i prośby osób pozbawionych wolności, czyniąc to w ramach sprawowanego nadzoru penitencjarnego.

III. Zakres kompetencji organów wykonawczych

5 1. Zakresy kompetencji. Na podstawie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego w odniesieniu do poszczególnych organów postępowania wykonawczego można ustalić zakresy ich kompetencji.

Sąd pierwszej instancji lub inny sąd równorzędny (sądem tym jest sąd rejonowy lub sąd okręgowy):

- 1) rozpoznaje skargi na niezgodne z prawem decyzje organów wykonawczych złożone przez skazanych nieodbywających kary pozbawienia wolności; może wstrzymać wykonanie zaskarżonych decyzji (art. 7);
- 2) kieruje orzeczenie do wykonania z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 11 § 1, 2 i 4;
- 3) rozstrzyga wątpliwości co do wykonania orzeczenia lub zarzuty co do obliczenia kary (art. 13 § 1);
- 4) umarza postępowanie wykonawcze (art. 15 § 1);
- 5) zawiesza postępowanie wykonawcze (art. 15 § 2);
- 6) kierując do wykonania orzeczenie o pozbawieniu wolności, zawiadamia sąd opiekuńczy lub inny właściwy organ, gdy zachodzą sytuacje, o których mowa w art. 17 § 1 i 2;
- 7) może zmienić lub uchylić poprzednie postanowienie, jeżeli ujawnią się nowe lub poprzednio nieznanne okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia (art. 24);
- 8) orzeka w przedmiocie zatarcia skazania, jeżeli nie nastąpiło ono z mocy prawa (art. 37 § 1);
- 9) może dopuścić w toku posiedzenia sądu osobę godną zaufania do udziału w postępowaniu jako przedstawiciela skazanego (art. 42 § 3);
- 10) orzeka w sprawach dotyczących wykonania kary grzywny:
 - a) wzywa skazanego na grzywnę do jej uiszczenia (art. 44 § 1);
 - b) może zamienić grzywnę nieprzekraczającą 120 stawek dziennych na pracę społecznie użyteczną (art. 45 § 1);
 - c) orzeka wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 46 § 1);
 - d) może rozłożyć grzywnę na raty (art. 49);
 - e) odwołuje lub może odwołać rozłożenie grzywny na raty (art. 50);
 - f) może umorzyć grzywnę w całości lub w części (art. 51);
- 11) orzeka w sprawach dotyczących wykonania kary ograniczenia wolności i sprawuje nadzór nad jej wykonywaniem (art. 55 § 1):
 - a) może wzywać skazanego do osobistego stawiennictwa i żądać od niego wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary (art. 60);
 - b) może ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki, o których mowa w art. 72 § 1 pkt 2, 3, 5 oraz § 2 KK, albo od tych obowiązków zwolnić, oddać skazanego pod dozór lub go od dozoru zwolnić, zmniejszyć liczbę godzin wykonywanej przez niego pracy (art. 61 § 1 i 2);
 - c) może odroczyć lub odracza wykonywanie kary ograniczenia wolności (art. 62 § 1 i 2);

[Przejdź do księgarni →](#)